(३१७) वीजं विन्दुः पताका च प्रकरी कार्य्यमेव च।
अर्थप्रकृतयः पञ्च ज्ञात्वा योज्या यथाविधि॥

अर्थप्रकृतयः प्रयोजनसिद्धिहेतवः। तत्र वीजं।

(३१८) अल्पमात्रं समुद्दिष्टं बहुधा यद्विसर्पति।
फलस्य प्रथमो हेतुर्वीजं तदभिधीयते॥

यथा रत्नावल्यां वत्सराजस्य रत्नावलीप्राप्तिहेतुर्दैवानुकूल्यलालितो यौगन्धरायणव्यापारः॥ यथा वा वेण्यां द्रौपदीकेशसंयमनहेतुर्भीमसेनक्रोधोपचितो युधिष्ठिरोत्साहः।

(३१९) अवान्तरार्थविच्छेदे विन्दुरुच्छेदकारणं।

यथा रत्नावल्यामनङ्गपूजापरिसमाप्तौ कथार्थविच्छेदे सति उदयनस्येन्दोरिवोद्वीक्ष्यते इति सागरिका श्रुत्वा सहर्षं। कथं एसोसो उदअणं निरिन्दोः * इत्यादिरवान्तरार्थहेतुः।

(३२०) व्यापि प्रासङ्गिकं वृत्तं पताकेत्यभिधीयते॥

यथा रामचरिते सुग्रीवादेर्वेण्यां भीमादेः शाकुन्तले विदूषकस्य चरितं।

(३२१) पताका नायकस्य स्यान्न स्वकीयफलान्तरं।
गर्भे सन्धौ विमर्षे वा निर्व्वाहस्तस्य जायते॥

यथा सुग्रीवादेर्राज्यप्राप्त्यादिः। यत्तु मुनिनोक्तं।
"आगर्भादाविमर्षाद्वा पताका विनिवर्त्तते" इति।

---

* कथं एष स उदयनं निरिन्दो रिति। सं। टी॰॥